

VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY
UNIVERSITY ST. GALLEN
UNIVERSITY OF FRIBOURG

**CONTRIBUTIONS
TO THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
«THE CURRENT RUSSIAN-UKRAINIAN WAR:
SOCIO-HISTORICAL REALITIES AND PROSPECTS»**

Vinnytsia, 15 March 2024

Konstanz
2024

*Recommended for publication
by the Academic Council of the Faculty of History and International Relations
of Vasyl' Stus Donetsk National University
(Minutes No. 1 of August 23, 2024).*

The Current Russian-Ukrainian War: Socio-Historical Realities and Prospects: Proceedings of the International Conference (Vinnytsia, March 15, 2024) / Edited by R. O. Lytvynenko. Konstanz, 2024. 250 pages.

This collection contains the contributions presented at the international scientific conference "The Current Russian-Ukrainian War: Socio-Historical Realities and Prospects", initiated by the University of St. Gallen (St. Gallen, Switzerland), the University of Fribourg (Fribourg, Switzerland), and Vasyl Stus Donetsk National University (Vinnytsia, Ukraine). The conference, held on March 15, 2024, was a result of Swiss-Ukrainian cooperation and focused on the transformations in Ukraine following Russian aggression in 2014, as well as the full-scale war that began in February 2022. The event brought together scholars from Ukraine, Switzerland, Germany, Poland, Slovakia, and Moldova.

Editorial Board

Editor-in-Chief:

Roman Lytvynenko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University.

Editorial Board Members:

Yuliia Soroka, Doctor of Sociological Sciences, Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University; Research Fellow, University of Fribourg.

Volodymyr Kipen, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University.

Olha Zubko, Candidate of Historical Sciences, Vasyl' Stus Donetsk National University.

Olha Marmilova, Candidate of Historical Sciences, Vasyl' Stus Donetsk National University.

Yevheniia Pshemytska, Candidate of Historical Sciences, Vasyl' Stus Donetsk National University.

UDC 94:355.48((470+571):(477))'06"2014/..."

© Vasyl' Stus Donetsk National University, 2024

© University of St. Gallen, 2024

© University of Fribourg, 2024

© Center for Governance and Culture in Europe, 2024

© Collective Authors, 2024

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
УНІВЕРСИТЕТ САНКТ-ГАЛЛЕНА
УНІВЕРСИТЕТ ФРІБУРА

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СУЧАСНА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА:
СОЦІОІСТОРИЧНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Вінниця, 15 березня 2024 р.

Констанц
2024

*Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету історії та міжнародних відносин
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 1 від 23 серпня 2024 р.)*

Сучасна російсько-українська війна: соціоісторичні реалії та перспективи: матеріали Міжнародної конференції (м. Вінниця, 15 березня 2024 р.) / за ред. Р. О. Литвиненка. Констанц, 2024. 250 с.

Пропонована збірка містить матеріали виступів на міжнародній науковій конференції «Сучасна російсько-українська війна: соціоісторичні реалії та перспективи» (15 березня 2024 р.), ініційованій Університетом Санкт-Галлена (Санкт-Галлен, Швейцарія), Університетом Фрібура (Фрібур, Швейцарія) та Донецьким національним університетом імені Василя Стуса (Вінниця, Україна), яка стала результатом швейцарсько-українського співробітництва. Присвячена змінам, які зазнала Україна після агресії РФ у 2014 р. та після початку повномасштабної війни в лютому 2022 р., конференція об'єднала науковців з України, Швейцарії, Німеччини, Польщі, Словаччини та Молдови.

Редакційна колегія

Головний редактор:

Литвиненко Р. О., д-р іст. наук, професор ДонНУ імені Василя Стуса.

Члени редакційної колегії:

Сорока Ю. Г., д-р соціол. наук, професор ХНУ ім. В. Н. Каразіна; науковий співробітник, Університет Фрібура;

Кіпень В. П., канд. філос. наук, доцент ДонНУ імені Василя Стуса;

Зубко О. Є., канд. іст. наук ДонНУ імені Василя Стуса;

Мармілова О. С., канд. іст. наук ДонНУ імені Василя Стуса;

Пішеницька Є. О., канд. іст. наук ДонНУ імені Василя Стуса.

УДК 94:355.48((470+571):(477))'06"2014/..."

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2024

© Університет Санкт-Галлена, 2024

© Університет Фрібура, 2024

© Центр управління і культури в Європі, 2024

© Колектив авторів, 2024

**PART 3. THE HISTORICAL / CULTURAL HERITAGE
AND CRIMES DOCUMENTATION: CHALLENGES OF THE WAR /
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ / КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
ТА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ**

Roman Lytvynenko. Ukraine's archaeological heritage: challenges of war	173
Viacheslav Zabavin. Archaeological heritage of the north Azov region: challenges of modern warfare.....	183
Микола Бриско. Злочини тоталітарних режимів на теренах України: історичні паралелі ..	189
Михайло Акімов. До питання співробітництва України з міжнародними правоохоронними організаціями у розслідуванні воєнних злочинів.....	200
Ірина Пятницькова. Методологія документальних ініціатив російської війни проти України.....	206
Ірина Похиленко. Принципи захисту культурної спадщини в умовах воєнного стану	212
Євгенія Пшемицька. Проекти з фіксації руйнувань культурної спадщини України в умовах російської-української війни	218
Ольга Гончарова. Руйнування об'єктів культурної спадщини України в роки російсько-української війни та проблема їх захисту.....	224
Надія Темірова. Пам'ятники Донеччини як маркер російської агресії проти України	233
Руслана Давидюк, Андрій Жив'юк. Столітня війна за Україну родини Павлюків.....	240

Ірина Похиленко

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук і права,
Київський національний університет будівництва і архітектури
pokhilenko_i@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5409-7408
Researcher ID: HSH-3128-2023

ПРИНЦИПИ ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Iryna Pokhilenko

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Political Science and Law,
Kyiv National University of Construction and Architecture
pokhilenko_i@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5409-7408
Researcher ID: HSH-3128-2023

THE PRINCIPLES OF CULTURAL HERITAGE PROTECTION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Abstract. *The armed aggression of Russia against Ukraine has caused significant destruction of cultural heritage objects. Protecting cultural heritage in times of war is a complex and responsible task that requires clear organization and coordinated efforts of state authorities, civil society organizations and the international community.*

Objective: *To identify principles and measures for protecting cultural heritage in times of war.*

Results: *The principles of protecting cultural heritage in times of war, as established in international law and national legislation, have been examined, the procedure for conducting various types of work on cultural heritage sites in times of war has been analyzed, the main scientific approaches to defining and preserving cultural heritage have been considered, principles and measures for protecting cultural heritage in times of war have been proposed.*

Conclusions:

Protecting cultural heritage in times of war is a priority of state policy, The protection of cultural heritage should be based on principles of priority, comprehensiveness, legality and involvement of the public, Implementation of these principles involves assessing the state of cultural heritage, taking measures to protect and restore it.

Keywords: *principles, cultural heritage, state of war.*

Культурна спадщина є важливим компонентом національної ідентичності та духовності будь-якого народу. Вона відображає його історію, культуру, традиції та цінності. Під час воєнних дій культурна спадщина може зазнавати значних руйнувань, що є не тільки матеріальною втратою, але й духовним ударом для народу.

Захист культурної спадщини в умовах воєнного стану є складним і відповідальним завданням. Він вимагає чіткої організації та злагодженої роботи державних органів, громадських організацій та міжнародної спільноти. Раніше питання, присвячені правовому регулюванню культурної спадщини в умовах російсько-української війни, вже досліджувалися в роботах автора [4], проте питання визначення принципів захисту культурної спадщини досі окремо не розглядалося.

Аналізуючи останні дослідження і публікації за відповідною тематикою, треба звернути увагу, що вивченню питання захисту культурної спадщини, зокрема в умовах воєнного стану, були присвячені праці як вітчизняних науковців (М. Акімова, І. Ігнатченко, Т. Каткової, Б. Криволапова, Д. Ковалю, Н. Кудерської, Т. Курило, І. Мельничук, Б. Одайник, І. Пивовара, О. Усенко, так і зарубіжних вчених (Дж. Блейк, І. Ріццо, Д. Тросбі), проте низка їх положень має дискусій-

ний характер. До того ж сучасним відносинам в умовах збройного конфлікту притаманні постійні зміни, що обумовлює постійне оновлення наукових підходів та вдосконалення законодавства.

Методи дослідження. У роботі було використано поєднання різноманітних загальнонаукових прийомів і методів. Серед загальнонаукових методів застосовано аналіз і синтез, дедукцію, індукцію, прогнозування, моделювання, аналогії та діалектичні методи. Під час комплексного аналізу розглянутої теми метод системного аналізу та синтезу дав змогу визначити основні принципи захисту культурної спадщини. Діалектичний метод використовувався для отримання нових результатів, що дає можливість переходу від уже відомого до невідомого. Отже, дослідження передбачає не лише трансформацію раніше створених теоретичних знань, а й формування їх нової модифікації шляхом систематичного доповнення новими теоретичними положеннями.

До того ж використовувалися спеціальні правові методи, а саме порівняльно-правовий, формально-юридичний тощо. Формально-юридичний метод застосовано для визначення змісту основних понять та систематизації матеріалу для отримання узагальнюючих висновків у рамках розглянутих питань. Порівняльно-правовий метод допоміг виявити спільні та відмінні риси низки ключових положень у контексті охорони культурної спадщини. У роботі також використано системно-структурний, комплексний та цілісний підходи до дослідження. Формулювання та обґрунтування теоретичних положень, пропозицій, практичних рекомендацій і висновків базується на зазначених методах і підходах.

Мета роботи полягає у визначенні основних принципів захисту культурної спадщини в умовах воєнного стану, характеристичні заходів, які можуть бути здійснені для реалізації цих принципів, аналізі міжнародного і національного законодавства, яке регулює захист культурної спадщини в умовах воєнного стану.

Захист культурної спадщини в умовах воєнного стану регулюється міжнародним правом і національним законодавством.

Основним міжнародним документом, який визначає принципи захисту культурної спадщини в умовах збройних конфліктів, є Другий Протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року. Це перша міжнародна угода, в якій об'єднано правові норми щодо охорони культурної спадщини у світовому масштабі; вона розроблена на основі «Пакту Реріха», висунутого відомим художником і громадським діячем М. Реріхом. Відповідно до положень конвенції, об'єктами міжнародної охорони є такі культурні цінності (рухомі або нерухомі, будь-якого походження та приналежності), що мають особливе значення для культурної спадщини кожного окремого народу. Це пам'ятки архітектури, історії та мистецтва, релігійні чи світські, археологічні пам'ятки, рукописи, архіви, колекції, музеї, бібліотеки, а також центри, де зосереджені культурні цінності.

На підставі Другого Протоколу до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року можна виділити такі принципи захисту культурної спадщини в умовах воєнного стану:

1. Повага до культурної спадщини. Усім сторонам збройного конфлікту забороняється вчиняти дії, спрямовані на пошкодження або знищення культурної спадщини, а також використовувати її для військових цілей.

2. Захист культурної спадщини, яка має особливе значення. Культурні цінності, які мають особливе значення для людства, можуть бути взяті під посилені захист. Це означає, що такі цінності мають бути особливо захищені від будь-якого пошкодження або знищення.

3. Кримінальна відповідальність за порушення правил захисту культурної спадщини. Особи, які навмисно вчиняють порушення правил захисту культурної спадщини, підлягають кримінальній відповідальності.

В Україні захист культурної спадщини в умовах воєнного стану регулюється Законом України «Про правовий режим воєнного стану», Законом України «Про охорону культурної спадщини» та іншими нормативно-правовими актами.

Аналізуючи положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану», варто зазначити, що він не містить положень, які б прямо закріплювали принципи захисту культурної спадщини, проте низка його статей містить певні застереження, зокрема:

1. В Україні або в окремих її місцевостях, де запроваджено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) може самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, регулювання у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, роботи закладів культури, проводити евакуацію матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності, у разі виникнення загрози їх пошкодження або знищення згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України (ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»).

2. У період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення, з обов'язковим інформуванням начальника відповідної обласної військової адміністрації протягом 24 годин, щодо демонтажу будівель і споруд, які за результатами обстеження визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей, *крім об'єктів культурної спадщини* (виділено автором – І. П.) – ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Інакше кажучи, об'єкти культурної спадщини не можуть бути демонтовані як аварійно небезпечні будівлі і споруди, що може бути представлено як додатковий захист цих об'єктів у період воєнного стану.

Отже, хоча Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не містить прямих позицій щодо захисту культурної спадщини, він передбачає певні положення, які впливають на захист культурної спадщини.

Досліджуючи положення Закону України «Про охорону культурної спадщини», що регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь, можна виділити такі основні принципи:

1. Пріоритетність збереження культурної спадщини, де держава визнає культурну спадщину національним багатством і гарантує її збереження для майбутніх поколінь, а власники та користувачі об'єктів культурної спадщини зобов'язані вживати заходів для їх збереження.

2. Науковий підхід до охорони культурної спадщини знаходить прояв у тому, що всі роботи з об'єктами культурної спадщини повинні проводитися з урахуванням їх історичної, наукової, культурної та архітектурної цінності. Заходи з охорони культурної спадщини повинні ґрунтуватися на наукових дослідженнях.

3. Доступність культурної спадщини для громадян. Громадяни України мають право на доступ до культурної спадщини. Держава забезпечує доступність об'єктів культурної спадщини для відвідування.

4. Міжнародне співробітництво у сфері охорони культурної спадщини. Україна співпрацює з іншими державами та міжнародними організаціями у сфері охорони культурної спадщини. Україна бере участь у міжнародних конвенціях та угодах з питань охорони культурної спадщини.

5. Фінансування охорони культурної спадщини. Охорона культурної спадщини фінансується з державного бюджету, а також з інших джерел, не заборонених законом. Власники та користувачі об'єктів культурної спадщини зобов'язані брати участь у їх фінансуванні.

6. Громадський контроль за охороною культурної спадщини. Громадськість має право на участь у процесі охорони культурної спадщини. Держава забезпечує прозорість і відкритість інформації про стан охорони культурної спадщини.

7. Відповідальність за порушення законодавства про охорону культурної спадщини. Особи, винні у порушенні законодавства про охорону культурної спадщини, несуть відповідальність згідно з законом.

У 2022 році Кабінет Міністрів України прийняв Порядок проведення окремих видів робіт на об'єктах культурної спадщини в умовах воєнного стану (далі – Порядок). Цим документом

визначається механізм оперативного реагування виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, військових адміністрацій, центральних органів виконавчої влади, органів управління та уповноважених органів охорони культурної спадщини, спрямований на ліквідацію наслідків збройної агресії, пов'язаних із пошкодженням об'єктів культурної спадщини, на територіях, на яких відсутні або завершено активні фази бойових дій.

На основі аналізу відповідних положень можна виділити такі основні моменти:

1. Оперативне реагування. Передбачено механізм для ліквідації наслідків пошкодження об'єктів культурної спадщини внаслідок воєнних дій, який поширюється на протиаварійні, невідкладні консерваційні та ремонтні роботи. Діє на територіях, де відсутні або завершені активні фази бойових дій.

2. Збереження автентичності. Роботи не повинні змінювати або погіршувати стан автентичних конструкцій, матеріалів, деталей об'єкта. Дозволено лише роботи, що не впливають на предмет охорони та не шкодять автентичності.

3. Категоризація пошкоджень. Визначення виду робіт на основі обстеження та категоризації пошкоджень. Категорії: частково пошкоджені (можливий поточний ремонт); значні пошкодження (можливий капітальний ремонт); незначні пошкодження (можливий реставраційний ремонт); значні пошкодження (потрібні протиаварійні чи невідкладні консерваційні роботи).

4. Обстеження пошкоджених об'єктів. Проводиться за рішенням уповноваженого органу, передбачається створення комісії з фахівців, складання акта огляду технічного стану, виноситься рішення щодо виду робіт.

5. Дозвільний характер робіт знаходить свій вияв у тому, що протиаварійні та невідкладні консерваційні роботи здійснюються на підставі висновку в акті огляду технічного стану, поточний ремонт – на підставі дефектного акта та кошторисної документації, капітальний ремонт – на підставі погодженої проєктної документації, реставраційний ремонт – на підставі погодженої науково-проєктної документації.

Отже, Порядок визначає принципи та механізми захисту культурної спадщини в умовах воєнного стану, акцентуючи на оперативному реагуванні, збереженні автентичності та документації проведених робіт.

Аналізуючи наукові підходи, треба згадати Дж. Блейк [3], яка досліджувала визначення «культурної спадщини». Дослідниця зазначає, що Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року є найбільш раннім із сучасних міжнародних актів, що був розроблений у відповідь на руйнування та пограбування пам'ятників і творів мистецтва під час Другої світової війни. Також Дж. Блейк [3] зазначає, що міжнародне право, пов'язане з охороною культурної спадщини, почалося з порівняно вузьких цілей – захисту культурних цінностей під час війни.

І. Ріццо та Д. Тросбі [5] демонстрували, як економічна теорія та аналіз державної політики можуть висвітлити процес прийняття рішень щодо культурної спадщини. Вони стверджували, що з економічного погляду належною є концептуалізація спадщини як капітального активу. Розгляд спадщини як культурного капіталу вимагає розгляду аспектів стійкості, паралельно з розглядом природного капіталу в економічній теорії, що дало їм змогу вивести правило сталості для накопичення культурного капіталу. Обговорювалося застосування аналізу витрат і вигод до оцінки інвестицій у спадщину, з особливою увагою до оцінки неринкових вигод. Звертаючись до питань політики, автори досліджували способи втручання урядів у ринки спадщини, приділяючи особливу увагу внесенню до списку та іншим формам регулювання. Дослідники акцентували на інституційному дизайні, фінансуванні та реалізації політики в межах кількох юрисдикцій, і, нарешті, розглядали роль приватного сектору з наголосом на можливості витіснення та стимулюючих впливах державної політики на поведінку приватних осіб у спадщині.

М. Акімов, І. Похиленко, І. Чернікова та З. Буряк [1], вивчаючи актуальні проблеми кримінально-правової охорони культурної спадщини, мали на меті забезпечити всебічну перевірку норм Кримінального кодексу України, які стосуються охорони української культурної спадщини. Досліджувалися статті 178, 193, 201, 298, 307, 316 КК України. В контексті статті 178 КК України зазначено, що поняття предмета цього кримінального правопорушення – культова

споруда чи культове місце – набагато вужче за поняття «культурна спадщина». Водночас ст. 193 та 201 КК України визначено, що предметом може бути лише річ, пов'язана з об'єктами нематеріальної культурної спадщини. Ч. 2 ст. 298 КК України безпосередньо стосується кримінально-правової охорони культурної спадщини в Україні. За підсумками аналізу санкції цієї частини згаданої статті надано рекомендації щодо призначення покарання. У роботі також описуються порушення законодавства щодо побудови складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 298 КК України, та надаються рекомендації щодо їх усунення.

Л. Романюк, О. Курок, А. Гриценко, Н. Ткаченко та О. Чумаченко [6] наголошують на важливості культурної спадщини в сучасній політиці, зокрема на використанні інструментів м'якої сили та розумінні культурної спадщини як основи побудови добросусідських відносин. Важливо виділити цифровізацію сучасних процесів роботи з культурною спадщиною, що відіграє важливу роль у її збереженні та сприяє поширенню інформації про країну у всьому світі. Зазначається, що сучасна Україна поступово прогресує в усіх цих сферах. Автори також вказують на можливу необхідність вирішення питання повернення українських культурних цінностей, які були викрадені та знаходяться на території держави-агресора.

М. Акімов [2] зазначає, що протидія незаконному обігу культурної спадщини була, є і залишатиметься одним із пріоритетних напрямів діяльності Інтерполу; ефективність міжнародної співпраці каналами Інтерполу є загально визнаною, а роль цієї організації у боротьбі з контрабандою культурних цінностей, викрадених під час збройних конфліктів, є вирішальною.

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що захист культурної спадщини в умовах воєнного стану повинен ґрунтуватися на таких принципах:

Принцип пріоритетності. Захист культурної спадщини є пріоритетом державної політики в умовах воєнного стану. Він повинен здійснюватися на всіх рівнях із використанням усіх наявних ресурсів.

Принцип комплексності. Захист культурної спадщини повинен бути комплексним і включати в себе заходи щодо її збереження, захисту та відновлення.

Принцип законності. Захист культурної спадщини повинен здійснюватися відповідно до міжнародного права і національного законодавства.

Принцип залучення громадськості. Захист культурної спадщини повинен здійснюватися із залученням громадськості, включно з представниками наукових установ, культурних організацій та громадських ініціатив.

Реалізація цих принципів передбачає проведення таких заходів:

Оцінка стану культурної спадщини. Першочерговим завданням є проведення оцінки стану культурної спадщини, яка зазнала руйнувань внаслідок воєнних дій. Ця оцінка має включати в себе визначення: складу і розташування об'єктів культурної спадщини; їх цінності; можливих загроз.

Захист об'єктів культурної спадщини. Для захисту об'єктів культурної спадщини від руйнувань можуть застосовуватися такі заходи: евакуація об'єктів культурної спадщини в безпечні місця; укріплення об'єктів культурної спадщини; надання першої допомоги об'єктам культурної спадщини, які зазнали пошкоджень.

Відновлення об'єктів культурної спадщини. Після завершення воєнних дій необхідно буде відновити пошкоджені об'єкти культурної спадщини. Цей процес може бути тривалим та складним і вимагатиме значних ресурсів.

Висновки. Захист культурної спадщини в умовах воєнного стану є важливим завданням, яке має вирішуватися на всіх рівнях. Реалізація принципів, викладених у цій статті, допоможе забезпечити ефективний захист культурної спадщини від знищення. Все це стане можливим за умови проведення інформаційної кампанії з метою підвищення обізнаності про важливість залучення міжнародної спільноти до допомоги в захисті української культурної спадщини, розробки та впровадження комплексної програми з відновлення пошкоджених об'єктів культурної спадщини.

Бібліографічні посилання

1. Akimov, M., Pokhylenko, I., Chernikova, I., Buryk, Z. (2024). Current Issues in the Criminal Legal Protection of Cultural Heritage in Ukraine. *Ad Alta. Journal of Interdisciplinary Research*, 14(1), Special XXXIX, 167–170 [in English].
2. Акімов, М. О. (2022). Сучасні аспекти діяльності Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол у протидії злочинам проти культурної спадщини. *Права людини в епоху цифрових трансформацій: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, Національний авіаційний університет, 25 лютого 2022 р.). Т. 1. Тернопіль: Вектор, 279–181.
3. Blake, J. (2000). On defining the cultural heritage. *International & Comparative Law Quarterly*, 49(1), 61–85 [in English].
4. Pokhylenko, I. (2022). Legal regulation of cultural heritage in the conditions of the Russian-Ukrainian war. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 1256–1261 [in Ukrainian].
5. Rizzo, I., & Throsby, D. (2006). Cultural heritage: economic analysis and public policy. *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 983–1016 [in English].
6. Romaniuk, L., Kurok, O., Hrysenko, A., Tkachenko, N., Chumachenko, O. (2023). Transformation of Ukrainian cultural heritage against the background of historical and cultural changes: international aspects. *Synesis*, 15(4), 374–391 [in English].

References

1. Akimov, M., Pokhylenko, I., Chernikova, I., Buryk, Z. (2024). Current Issues in the Criminal Legal Protection of Cultural Heritage in Ukraine. *Ad Alta. Journal of Interdisciplinary Research*, 14(1), Special XXXIX, 167–170 [in English].
2. Akimov, M. (2022). Suchasni aspekty diialnosti Mizhnarodnoi orhanizatsii kryminalnoi politsii – Interpol u protydiv zlochyynam proty kulturnoi spadshchyny. *Prava liudyny v epokhu tsyfrovyykh transformatsii: materialy XII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, Natsionalnyi aviatsiynyi universytet, 25 liutoho 2022 r.), t. 1. Ternopil: Vektor, 279–181 [in Ukrainian].
- [Akimov, M. (2022). Modern aspects of the activities of the International Criminal Police Organization – Interpol in combating crimes against cultural heritage. *Human rights in the era of digital transformations: materials of the XII International Scientific and Practical Conference* (Kyiv, National Aviation University, February 25, 2022), vol. 1. Ternopil: Vector, 279–181].
3. Blake, J. (2000). On defining the cultural heritage. *International & Comparative Law Quarterly*, 49(1), 61–85 [in English].
4. Pokhylenko, I. (2022). Legal regulation of cultural heritage in the conditions of the Russian-Ukrainian war. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 1256–1261 [in Ukrainian].
5. Rizzo, I., & Throsby, D. (2006). Cultural heritage: economic analysis and public policy. *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 1, 983–1016 [in English].
6. Romaniuk, L., Kurok, O., Hrysenko, A., Tkachenko, N., Chumachenko, O. (2023). Transformation of Ukrainian cultural heritage against the background of historical and cultural changes: international aspects. *Synesis*, 15(4), 374–391 [in English].